

NAISSANCE DES PIEUVRES

Filmesthetische bespreking

Evelien van Vessem

Week van de Franse Film 2009-2010 / Cinemagie

CINEMAGIE

Vragen voor de leerlingen

Hoe geef je het **verloop van tijd** weer in een film?

- 1 Een film duurt gewoonlijk anderhalf à twee uur, terwijl het verhaal in werkelijkheid veel meer tijd in beslag zou nemen. Hoe zit het bij *Naissance des pieuvres*?
- 2 Er zijn een aantal trucjes om zoveel tijd in een film van 82 minuten te persen.
 - a Een eerste is de tijdssprong. (Er wordt tijd weggelaten.) De film zit er vol mee. Kun je een voorbeeld geven?
 - b Soms wordt er in heel weinig tijd getoond dat iemand (Marie) heel lang zit te wachten (samenvatting). Hoe gebeurt dat?
 - c Daar staat tegenover dat de filmmakers soms erg veel tijd nemen om bijvoorbeeld gezichten te laten zien. Dat draagt niets bij aan het verhaal. Of toch wel? Waarom gebeurt dat? Ook het eerste optreden van Florianes groep wordt volledig getoond. Waarom?
 - d Soms is er zelfs vertraging. Waar? Waarom doet de regisseur dat?

Genre: de *coming-of-agefilm*

- 3 Een film als deze wordt een *coming-of-agefilm* genoemd: het onderwerp is jongeren die (moeizaam) volwassen worden. Het is opvallend dat Marie en Anne zelfs na hun eerste seksuele ervaring nog iets kinderlijks bewaren. Kun je voorbeelden geven van momenten waarop ze dat tonen?
- 4 Floriane daarentegen gedraagt zich zelden als een kind. Ze lijkt doortrapt: ze gebruikt mensen. Marie wordt verliefd op haar als ze haar bij de demonstratie in het zwembad ziet. Daarna komt ze haar nog twee keer tegen voor ze naar de training gaat kijken. Kun je de omstandigheden beschrijven? Welke indruk maakte ze op jou?
- 5 Waar kun je zien dat Floriane mensen (Marie) manipuleert? Via beelden, niet door wat ze zegt.
- 6 Hoe toont de film ons dat de meisjes niet veel vertrouwen hebben in hun ouders?
- 7 Hoe komt de titel terug in de beelden?

Antwoorden voor de leerkracht

Deze les kan gegeven worden door een leerkracht van gelijk welk vak, liefst zo snel mogelijk na de visie van de hele film. (De leerkracht Frans vindt een lijstje met de Franse vertaling van de filmtermen achteraan.) De les neemt één lesuur in beslag.

De leerkracht beslist zelf welke fragmenten hij of zij opnieuw wil tonen, afhankelijk van de tijd en van wat de leerlingen zich al dan niet herinneren. Het makkelijkste is om een aantal fragmenten op een laptop te zetten of met bladwijzers te werken, zodat er geen tijd verloren gaat met zoeken.

- 1 De film duurt 82 minuten, maar de gebeurtenissen beslaan verschillende dagen (misschien zelfs meer). Het is niet altijd helemaal duidelijk: zo zegt Floriane tegen Marie dat ze de volgende ochtend om zeven uur bij het zwembad moet zijn. In de volgende scène zitten ze in de bus, Marie geeft geld aan Floriane, terwijl daar niet over gesproken is: hier moet meer tijd tussen zitten dan die ene nacht (24'17" – 25'15").
- 2a Er zijn talloze voorbeelden. Een voorbeeld van een grote tijdssprong is het stukje dat beschreven is in antwoord 1; er zijn er ook kleinere, zoals op het eerste feestje waar Anne en Marie naartoe gaan. Anne staat achter het gordijn en ze ziet François en Floriane kussen. Het volgende moment zien we haar huilend buiten rennen (15'09" – 15'20"), dat volgt dus in de tijd heel snel op het vorige shot. Merk op dat de overgangen niet duidelijk zijn aangegeven, er zijn alleen maar gewone *cuts* (dus geen *fade to black*, waarbij het beeld even zwart wordt, of overvloeiers, waarbij we twee beelden over elkaar geprojecteerd zien).
- 2b - In het begin van de film (4'41" - 6'50") wacht ze in de gangen van het zwembad op Anne, die zich niet wil uitkleden met de andere meisjes erbij. Marie zit met haar blote voeten over elkaar en lijkt te proberen om haar tenen te vlechten. Als Anne haar vindt, zit ze met een sleutel groeven te krassen in een muurtje buiten. Het fragment duurt ruim twee minuten, maar bevat ook nog het moment waarop François de naakte Anne ziet.
- Een vergelijkbare scène zien we als ze op Floriane zit te wachten, die weg is met François: ze eet M&M's en speelt ermee (ze laat de gele stuiten). Ze zit niet meer precies waar Floriane haar achtergelaten heeft. Bovendien was het nog licht toen ze aankwamen en is het donker als Floriane terugkomt. De scène duurt minder dan een minuut (van 23'26" tot 24'20"), maar beslaat een paar uur.
- 2c - De lange close-ups van Floriane weerspiegelen de blik van de verliefde Marie, van wie we soms meteen erna ook een close-up krijgen (zoals op 26'23"). Maar ook kan de regisseur door de close-ups van de meisjes, van de badpakken, een dromerige sfeer creëren (zie ook de beelden die bij de begingeneriek vertoond worden). De kijker begrijpt de bewondering van Marie wel, en kan daardoor ook haar gemene uitval tegen Anne plaatsen: het spel met haar lijkt kinderachtig naast wat ze met Floriane denkt te hebben.
- Het eerste optreden van de groep van Floriane (02'25" - 04'40") wordt volledig getoond, met inserts van Maries gefascineerde gezicht erdoor heen (ze wilde immers net weggaan): het is belangrijk om het helemaal te tonen, want dit is het moment waarop Marie verliefd wordt. De regisseur wil dat de kijker haar begrijpt. Ook is duidelijk dat tijd relatief is – zie ook bij 3 (16'41" – 17'51").

- 2d De regisseur wil de intensiteit van de gevoelens en het dromerige van de sfeer versterken.
- 3 - 6'50" – 7'42": De scène op de fiets in het begin, met de meisjes die om de beurt trappen terwijl de ander achterop staat. De muziek en de belichting, de wind, alles beklemtoont het pure genieten.
 - 7'43" – 7'52": Marie zit in bad met haar waterschildpad.
 - Wanneer Marie wil gewichtheffen bij Anne (9'04" – 9'48"), zit ze zonder enige gêne in haar bh. In het zwembad, als Floriane haar kan zien, wacht ze tot iedereen weg is voor ze zich uitkleedt (16'41" – 17'51": merk op hoe lang dat fragmentje lijkt te duren, omdat het ongemakkelijke gevoel van Marie op ons wordt overgebracht). Het uittrekken van de kleren krijgt nu ineens een erotische (volwassen) geladenheid. (Later, nadat Marie voor het eerst bij Floriane geweest is, kleedt ze zich wel in haar bijzijn uit.:42'59" – 43'34").
 - 10'21" – 11'04": Anne komt Marie halen om naar het feestje te gaan. Ze springt op de trampoline terwijl Marie zich aankleedt.
 - 14'39" – 14'56": Anne heeft wild staan dansen (ook om de aandacht van François te trekken) en ontdekt dat ze grote zweetplekken onder haar oksels heeft. Ze verstopt zich achter het gordijn.
 - 15'41" – 15'56": Marie drinkt iets uit een tetrapakje. Als het leeg is, blaast ze het op en stampet het met haar voet kapot.
 - 32'28" – 33'06": Het spel met het water, als Anne en Marie hun mond vol water laten lopen, om dan met de wangen tegen elkaar te slaan, zodat het water alle kanten opspat.
- 4 - 5'35": Marie wacht in het zwembad (zie 2a). Als ze voorzichtig door een kier van de deur de kleedkamer inkijkt, komt Floriane buiten. Ze maakt een arrogante indruk.
 - 12'52" – 14'31": De tweede keer is op het feestje waar Anne absoluut naar toe wil. Marie staat in de toiletten en hoort Floriane overgeven. Die gedraagt zich alweer arrogant en laat merken dat ze Marie totaal onbetekenend vindt: ze laat haar aan haar adem ruiken, om erachter te komen of die nog stinkt (om verder haar gang te kunnen gaan met François). Merk op dat Floriane dubbel gereflecteerd wordt in de spiegels. Volgens de klassieke Hollywoodcinema is dat een sein dat degene die weerspiegeld wordt niet gezien wordt zoals ze (of hij) is. Dat zou bij Floriane wel kunnen kloppen: die lijkt zich voortdurend anders voor te doen dan ze is, om haar zin te krijgen – of omdat ze door haar gemanipuleer een gevoel van macht krijgt?
- 5 - 14'00" – 14'31": Floriane weet welk effect ze bereikt door niet rechtstreeks te antwoorden op de vragen van Marie. Ze laat Marie aan haar adem ruiken, alsof dat veel belangrijker is dan wat Marie wil. Die raakt door die houding natuurlijk nog gefascineerder, ze zal nu nog meer moeite doen om dichterbij Floriane te komen.
 - Op 15'57" en verder wijst Floriane Marie eerst af ("Ik heb niks nodig", zegt ze als Marie het zwembad binnenwil in ruil voor een dienst. In het zwembad gaat Floriane dan weer speciaal naar haar toe om haar te zeggen dat ze het in het bad beter kan zien (18'21" – 18'42"). Ze speelt voortdurend een spel van aantrekken en afstoten.
 - Op 21'35" vraagt Floriane een wederdienst aan Marie: ze moet 's avonds langskomen. Maar ze zegt er niet bij dat Marie alleen maar een alibi is, zodat zij weg kan met François. Marie had uiteraard meer verwacht.
 - 25'49" – 25'59": Floriane maakt duidelijk dat ze de trainer om haar vinger windt, en dat het een hele gunst is dat Marie mee mag naar de wedstrijd. Ze glimlacht, en later geeft ze Marie haar medaille, om er meteen daarna iets voor terug te willen: ze vraagt of Marie haar weer komt halen (31'09" – 31'43").

- Er zijn nog talloze voorbeelden. Opvallend is hoe Floriane seksuele toenadering zoekt: eerst met het spel met de vingers (39'39" - 41'00"), terwijl Marie haar aanvankelijk afweert; tenslotte met haar verzoek om haar te ontmaagden. Het lijkt een ingrijpende gebeurtenis te zijn voor allebei; maar als François bijna meteen daarna aanbelt, stuurt Floriane Marie naar huis met de woorden: "Wel, Marie, bedankt voor alles." (1 02'30" – 1 02'44"). Dat is het moment waarop Marie voelt dat ze gebruikt is en besluit dat ze dat niet meer wil.
- 6 We zien de ouders nooit. Annes moeder doet nachtdiensten, zodat de meisjes ongestoord met water kunnen knoeien en gewichtheffen met dozen waspoeder. Maries ouders zijn er blijkbaar wel: we horen ze als Marie haar slaapkamerdeur aan de binnenkant op slot doet (10'21 – 11'04"). Ze verdwijnt dan via de tuin en het hek. Haar ouders zijn blijkbaar niet eens ongerust als ze bij Anne blijft slapen (33'07"). De ouders van Floriane zijn er wel, maar we zien hen niet: we horen Floriane naar hen roepen dat ze Marie van het zwembad kent (22'15" – 22'46"), en de volgende keer, wanneer ze 's avonds thuiskomen, moeten ze zachtjes doen om niemand wakker te maken (38'29" – 38'41"). Blijkbaar zijn ouders iets vervelends dat je zo veel mogelijk moet weren uit je leven. De meisjes zullen hen zeker niet in vertrouwen nemen.
- 7 - Wanneer Marie een training bijwoont, duikt ze onder water. De benen van de acht (!) meisjes bewegen als de armen van een inktvis (19'11" – 19'20").
 - Het slotbeeld: de twee meisjes drijven in het zwembad. Hun hoofden liggen tegen elkaar aan, ze lijken één wezen met acht ledematen: ze vormen samen een octopus. Is de octopus een metafoor voor volwassenheid? Ze hebben allebei een vorm van seksuele ervaring gehad ("versmelting van lichamen", dus dan worden ze ook één wezen met acht ledematen?); of staat het voor het volwassen worden, zonder de kinderlijke zuiverheid te verliezen? (1 16'54" – 1 18'12"). Merk op hoe de muziek verandert, van de zwoele, dromerige melodie die met Floriane geassocieerd moet worden (ze danst er als in trance op) naar iets veel krachtigers, vitalers. De vriendschap is immers sterker dan de relatie met mensen die de meisjes alleen maar gebruiken. In het laatste beeld zien we de twee hoofden van de meisjes. Ineens kijkt Marie ons vol aan: dat schokt even, en maakt dat we ons nog betrokkener voelen bij het meisje en wat haar overkomen is. Het maakt ook een sterke indruk: haar blik is tevreden.

Franse vertaling van de gebruikte filmtermen

cut	: fondu
fade to black, fade out	: fondu au noir
overvloeier, dissolve	: fondu enchaîné
close-up	: gros plan
regisseur	: metteur en scène
belichting	: éclairage